

İSLAM'I ALGI SORUNU VE TÜRKİYE'DEKİ İSLAM ALGISI

Songül ALŞAN*

ÖZ

Türkiye'de ve Dünyada Tarihi olayların, birçok tetikleyicisi, aktörü ve sonuçları vardır. Bu seyir içerisinde kelimeler ve kabuller devamlı değişmekte olup bu kelime ve kabuller anlam kazanma ve anlam kayması süreçlerine girmektedirler. Bu süreçler içerisinde her olay, olgu, kabul ve inanış temeli, algılanış biçimi ile birçok cephede görünümü arz ederek insanlığın karşısına çıkabilmektedir. Bu görünümlerin her olay değerlendirmesinde sağlıklı olarak ele alınabilmesi için belirli pedagojik ve metodolojik yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemler ve açık algı anlayışı ile hareket edildiğinde olayların gerçek mahiyeti ve safiyeti ayıklanabilmektedir. Konu din, tarih, gelenek ve toplum olduğunda ise bu objektiviteyi koruma argümanları bir kat daha hassaslaşmaktadır. Bu çalışmada, bu hassas değerlerin en iyi şekilde anlaşılması ve anlatılması amacıyla geliştirilecek yeni bir algı ve anlayış için bir değerlendirme aşaması ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Propaganda, Din, Gelenek, Demokrasi, Türkiye Cumhuriyeti.

THE QUESTION OF PERCEPTION OF ISLAM AND THE ISLAMIC PERCEPTION IN TURKEY

ABSTRACT

In Turkey and the world there are many triggering factors, actors and results of historical courses. Within these courses, words and assumptions continuously change and these words and assumptions gain meaning and are subject to semantic shift as well. Within these processes, each event can be faced by humanity by demonstrating a front view with their facts, assumption, belief base and perception type. In order to handle these views healthily in each event evaluation, certain pedagogic and methodologic methods were developed. When action is taken by these methods and open perception understanding, real nature and purity of events can be clarified. When the subject is religion, history, tradition and community, arguments for preserving this objectivity becomes more and more sensitive. With the aim of understanding and explaining these sensitive values properly, an evaluation stage for new perception and understanding to be developed was handled.

Keywords: Propaganda, Religion, Tradition, Democracy, Republic of Turkey.

---

* Öğretim Üyesi, Erzincan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, songulalsan@gmail.com.tr

İSLAM NEDİR NE DEĞİLDİR?

İslam, “Silm” ve “Selam” köklerinden türeyen hali ile Kuran-ı Kerim’de 100 den fazla ayette, İslam kelimesi se isim ve fiil halinde 10’ dan fazla ayette geçmektedir. Barış, rahatlık, sonu iyi ve hayırlı çıkma, fani ve gelip geçici olmama, zevalsizlik anlamları ile Hz. Muhammed (s.a.v.)’in Allah tarafından tebliğine memur olduğu din ve kutsal kitabı da Kuran-ı Kerim olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 1997, s.251-252). İlk emrinin “ikra-oku(Kur’an-ı Kerim, Alak Suresi, 1. Ayet)” olan bu dinde esas yapının; araştırma, akletme, çaba gösterme, adalet, eşitlik¹ üzerine kurulduğu görülmektedir. Bölgesel olarak Ortadoğu menşei olan İslam, fikir ve inanç olarak bütün insanlığa hitap eden bir içeriğe sahiptir. İslam 600’lü yıllarda insani-bölgesel sorunlara cevap verebildiği gibi uhrevi-işsel-ruhani-evrensel alanlara da hitap ederek “Cahiliye Devri” olarak adlandırılan dönemi sona erdirmiştir. Dönemin ve bölgeni şartları göz önüne alındığında, İslam getirdiği yeni kurullarla bir devrim niteliği taşımaktadır denilebilir. Kurullar ve devam eden düzen üzerindeki bu devrim niteliği kendinden önceki dinler için de geçerli olmuştur. Araştırmacı, devrimci bu dinin bir başka özelliği ise “akletme-beyyine/delil² ve “fikretme-zikretme-tefekkür-düşünme³” dir. Bu özellik İslam’ın doğuşundan itibaren kademeli olarak işletilmiş ve içselleştirilmiştir. Bir şeyin aslını, esasını anlama, feraset ve doğruya giden yolu öncülleyip va’zetme bu prensibin işlevsel halidir. Özellikle üzerinde durulan temel prensip “akıl”dır. İslam akıl üzere kurulu ve İslam akıl sahiplerine hitap ederek sadece akıl sahiplerini mesul tutmaktadır. “Akı olmayanın dini de yoktur” kabulü ve bu esaslar çerçevesinde İslam, akı olanı muhatap alırken akı işletmeyi öğütleyip teşvik etmektedir.

Dolayısı ile İslam ana karakteri ile adı “barış”, ilk emri “oku” olan kutsal kitabı Kuran-ı Kerim de akletme-fikretme-düşünme üzerine kurulu evrensel bir dindir denilebilir. Bu yapı içselleştirilip icra edildiğinde İslam toplumları, hem coğrafi hem ilmi gelişmeler gerçekleştirirken, bu temel prensiplerden kopmalar yaşandığında ya da bölgeselleştirilip gelenek kalıplarına sokulmaya çalışıldığında ise gerileme dönemleri yaşamışlardır.

Burada ana aktör İslam olsa da iki örneğin anladığı ve icra ettiği İslam aynı değildir. Dolayısı ile İslam ile İslam adına uygulamalar üreten toplumlar bu alanda ikilem yaşamışlardır. Bu ikilemler doğu toplumlarına bakıldığında İslam adına ataerkilliğe ve şekilciliğe evrilmiştir denilebilir. Bu toplumlar İslam’ı, kendi çıkarlarına ve geleneklerine uydururken İslam’ın işlevsel, akılcı, eşitlikçi yapısı ortadan kaldırılmış ve kişi-hanedan-toplum eğilimlerine göre icra edilen bir sistem getirilmiştir. İslam’a bir anane-gelenek muamelesi yapan bu cahil ayrılıkçı yaklaşımlar ise İslam adına İslam’a en büyük zararı vermiştir. İslam ile birebir zıt olan “kavmiyetçilik”, “hizipçilik”, “küçük görme”, “çıkarı

¹ Bu hitaplar İslam Dininin kutsal kitabı Kuran-ı Kerim’de birçok Surede yer almaktadır.

² Akletme-beyyine/delil ile ilgili olarak çeşitli alanlar ve konular; Kuran-ı Kerim, A’raf Suresi 169. ayet, Yasin 68, Furkan 44, Şuara 5, Kasas 60, Yunus 16, 42, 100, Hüd 28, 51, 63, 88, Yûsuf 109 gibi birçok ayette geçmektedir.

³ Fikretme-zikretme-tefekkür-düşünme ile ilgili olarak çeşitli alanlar ve konular; Kuran-ı Kerim, Müdessir Suresi, 18. Ayet, Abese 12, A’raf 26-69-74-86-184, Enam 65 gibi birçok ayette geçmektedir. Ancak şu da gözden kaçırılmaması gereken bir gerçekliktir ki; İslam ve İslam akidesi sadece akıl ile kuşatılabilecek bir alan olarak düşünülmemelidir. “Akıl” mefhumu asgari bir limittir.

İslam'ı Algı Sorunu ve Türkiye'deki İslam Algısı

için haramı helal kılma⁴”, “İslam’ı bir tek kendisi anlamış muamelesi ile mezhepçilik” , “sorgulanamazlık”, “aklı tatil etme ve kayıtsız teslimiyet” gibi oluşumlar, yakın dönem Türkiye tarihinin ve toplum mühendislik çalışmaları ile de artık bütün dünyanın önemli bir meselesi haline gelmiştir. Dolayısı ile İslam devamlı gelişmeyi öğütlerken İslam adına yapılan yanlış uygulamalar da İslam algısının sabote edilmesine sebep olmuştur. Özellikle Hz. Muhammet’ten sonra Arap gelenekçiliği ve ataerkilliği ekseninde törpülenen İslam, erkek egemen, sorgulanamaz, öteki mefhumu olan bir sabotaja maruz kalmıştır. Daha sonra gelen mezhepçilik faaliyetleri ile de gittikçe derinleşen ayrımlar denizinde İslam “her toplumun farklı anladığı şey” olmaya kadar uzanmış ve bu toplular da birbirlerini anlamaktan gün geçtikçe uzaklaşmıştır. Dönemsel olarak kapalı toplumların bu yöresel uygulamaları derinleştikçe, kabullerdeki farklılıkların çıkış noktalarının unutulmasına ve “frenkeştayn” bir İslam anlayışına kadar uzanmıştır. Bu kabullerde evet İslami öğeler var; mesela, Kur’an var, Hz. Muhammed var namaz ve oruç gibi ibadetler var ancak bu kabullerin üzerine İslam’a birebir zıt anlayışlar ihdas edilerek yöresel anlayışlar İslam gerçeğinin önüne geçmeye başlamıştır. Mesela; T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı’na göre yani resmi kanadın din ve mezhep-mezhep imamları ile ilgili olarak şöyle çıkarımları vardır, hak mezhep olarak adlandırılan bu mezhepler 4 tane olarak verilmektedir⁵. Şu bir gerçektir ki hiçbir mezhep imamı Hz. Peygamber döneminde

⁴ Yakın dönem Türkiye Cumhuriyeti tarihinde FETÖ faaliyetleri bu algıya önemli bir örnektir. İslam adı kullanılarak çıkar ve ülke dizaynları yapılmakta ve bu oluşumlarda halkların manevi duyguları ustaca kullanılmaktadır.

⁵ Maliki Mezhebi; Fıkıh mezheplerinden biri olan Maliki Mezhebi, ismini kurucusu sayılan İmam Malik ibn Enes’ten almaktadır. Medine’de doğan Mâlik, Medine halkının âlimi ve imamıdır. İmam Malik, Medine’de kadî ve dinî liderdi. Bu mezhebe mensup fakihlere ve bu mezhebin görüşüyle amel edenlere Maliki denir. Maliki mezhebi, Hicaz’da, Afrika’da ve Endülüs’te yayılmıştır. Yukarı Mısır’da ve Sudan’da bu mezhep mensupları bulunmaktadır. İmam Malik, ehl-i hadisten olarak şöhret bulmasına rağmen, kıyas ve re’yi de kullanmıştır. "Dinin 9/10'u istihsandır" sözü ona aittir. İmam Mâlik’in kullandığı deliller, Kitap, sünnet, icma', kıyas, Medinelilerin ameli, sahabe kavli, mesâlih-i mürsele, istihsan, sedd-i zerâi, muraât-ı hilaf, istishab, öncekilerin şeriatî şeklinde sıralanabilir.

(https://kurul.diyanet.gov.tr/SoruSor/DiniKavramlarSozlugu.aspx#.U7FRpJR_sYI);

Hanefi Mezhebi; Ehl-i Sünnet fıkıh mezheplerinin tarih itibarıyla birincisi olan Hanefi mezhebi, ismini kurucusu sayılan büyük fakih İmam-ı Azam Ebû Hanife’den almıştır. Mezhep imamı Ebû Hanife’nin asıl ismi Numan b. Sabit olup, "İmam-ı Azam" (büyük imam) lakabıyla anılır. Bu mezhebe mensup fakihlere ve bu mezhebin görüşüyle amel edenlere Hanefi denir. Günümüzde Türkiye, Türkistan, Afganistan ve Balkanlar’da bu mezhep çok yaygındır. Hindistan ve Pakistan’da ise, Hanefi mezhebinin tek mezhep olduğu söylenebilir. Ebû Hanife, hocaları tarafından kendisine intikal ettirilen önceki nesillere ait fikhî görüşleri, rivâyetleri ve ilmî mirası, içinde bulunduğu devrin şartlarını ve insanların ihtiyaçlarını dikkate alarak, dinin genel ilke ve amaçları açısından yeniden değerlendirmeye ve sınırlı naslarla sınırsız olaylar, naklin hükmü ile aklın yorumu, hadis ile rey arasında makul bir denge kurmaya çalışmıştır. Bunun için de, Kur’an’ın genel ilkelerini, örf ve âdeti, kamu yararını daima göz önünde bulundurmuş ve istihsan metodunu sıklıkla kullanmıştır. İmam-ı Azam’ın talebeleri ve özellikle içtihat derecesine yükselen Ebû Yusuf ve Muhammed, onun tedrisatını devam ettirmişler ve ondan öğrendikleri usule uyarak kaynaklardan hüküm çıkarmayı sürdürmüşlerdir. Hanefi fıkının delilleri, Kitap, Sünnet, sahabe fetvaları, icma, kıyas, istihsan, örf ve âdet şeklinde sıralanabilir.

(https://kurul.diyanet.gov.tr/SoruSor/DiniKavramlarSozlugu.aspx#.U7FRpJR_sYI);

Hanbeli Mezhebi; Dört büyük fıkıh mezhebinden birisi olan Hanbeli mezhebi, büyük hadisçi ve fakih Ahmed b. Hanbeli’nin görüşleri etrafında oluşmuştur. Mezhep imamının yaşadığı dönem ve mezhepleşme süreci bakımından Hanefi, Maliki ve Şafii mezhebinden sonra ortaya çıkmış dördüncü büyük ehl-i sünnet mezhebidir. Bu mezhebe mensup olan fakihlere ve bu mezhebin görüşüyle amel eden kişilere Hanbeli denir. Hanbeli mezhebi halen, başta Hicaz bölgesi olmak üzere Irak, Suriye, Filistin ve Mısır’da yaygındır. Hanbeli mezhebinin hüküm çıkarmada kullandığı kaynak ve deliller konusunda diğer fıkıh mezhepleri ile aralarında önemli bir ayrılık bulunmamaktadır. Şer’î hükümlerin kendisinden çıkarıldığı kaynaklar içinde

yaşamamıştır⁶. Buldukları bölgede, âlim, İslami ilimleri araştıran kişilerdir. Ancak en özet tabir ile mezhep, farz değildir ve mezhep imamlığa da; mezhep imamlarının “dinden anladıkları” veçheleri ile dini yorumlamaları, sosyal hayata çözüm önerileri sunmalarındır⁷. Yani mezhep imamları ve mezhepler sorgulanamaz, hatasız, kutsal kaynaklı dini argümanlar değildir. Bu yönü ile mezhepler de tarihin doğal edilgenlik etkilerini üzerinde hissetmiştir. Kaçınılmaz olan bu edilgenlikle birlikte, tarihi şerit üzerinde adeta kulaktan kulağa oyunu gibi mezhepler ve uygulamaları da menşeyinden ve zamanından bağımsız bir versiyonu ile 2000’li yıllarda kendisini göstermektedir. Ortaya çıkan bu versiyonlarda mezhepler; ortaya çıktıkları zamanlardaki gibi, zamanının sorunlarına cevap veren ve ari yapısı etkilenmiş, ortaya çıkan sapmalardan kendisini koruyamamıştır. Mezhepler din algısında önemli bir etkiye sahip olduğu için, dini anlamaya çalışırken, mezheplerdeki bu sapmalardan dini ayrı tutmak, din-mezhep farklılığını/aynı şey olmadığını ortaya koyma zorunluluğu doğmuştur. Çünkü mezhep insani, Din (İslam örneğinde) ilahi kaynaklıdır.

Din, toplumlar için kaçınılmaz bir taşıyıcı kolondur. Her insan hayatının bir döneminde, kendisi kabul etmese/mensubu olmasa dahi dinin/gelenekdinin etkilerini hayatında hissedebilmektedir.

---

ilk sırayı âyet ve hadisler oluşturmaktadır. Bundan sonra hüküm çıkarmada, sahabe fetvaları, zayıf hadisler, maslahat ve kıyas kullanılmaktadır.

(https://kurul.diyaret.gov.tr/SoruSor/DiniKavramlarSozlugu.aspx#.U7FRpJR_sYl)

Şafii Mezhebi; Dört büyük fıkıh mezhebinden biri olan Şafii Mezhebi, büyük fakih Ebû Abdullah Muhammed ibn İdris eş-Şâfiî'nin görüşleri etrafında oluşmuştur. Mezhep imamının yaşadığı dönem ve mezhepleşme süreci bakımından Hanefî ve Malikî mezhebinden sonra ortaya çıkmış üçüncü büyük Ehl-i Sünnet mezhebidir. Bu mezhebe mensup olan fakihlere ve bu mezhebin görüşüyle amel eden kişilere Şâfiî denir. Şâfiî mezhebi halen, Mısır, Güney Arabistan, Doğu Afrika, Doğu Anadolu'da yaygındır. Kısmen Hindistan ve Endonezya'da bulunmaktadır. Şâfiî mezhebinin hüküm çıkarmada kullandığı kaynak ve deliller kitap, sünnet, kıyas ve icmadır. Sünnetin her çeşidini delil olarak kabul eder. Mürsel hadisleri ise bazı şartlarla delil olarak alır. Şâfiiler, istihsan ve mesâlih-i mürseleyi delil olarak almazlar. Sahabe kavlini de delil olarak kabul etmezler.

(https://kurul.diyaret.gov.tr/SoruSor/DiniKavramlarSozlugu.aspx#.U7FRpJR_sYl)

⁶ İmam-ı Ebu Hanife, Nu'mân b. Sâbit doğum: H.80 / M699; İmam-ı Malik; Tam adı. Ebi Abdullah Mâlik b.Enes b.Ebi Amir b.Amr b.al-Hâris b.Gaymân b.Husey1 b.Anır b.al-Hâris al-Asbahadır. H.93 / M712 yılında doğmuştur. İmam-ı Şafî; Tam adı Muhammed b.Idris b.al-Abbas b.Osmân b. Ubeyd b.Abd Yezid b.Hâşim b.al-Muttalib b.Abd Menâftır. H.148 /M. 767 yılında doğmuştur. İmam-ı Hanbel; Elyû Ali Ahmed b.Hanbel aş -Şeybâni H.164 / M.781 yılında doğmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY-Prof. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU, İslam Mezhepleri Tarihi, Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi yayınları No:167, Ankara, 1985.

⁷ Örneğin Hanefî Mezhebinin kurucusu Ebu Hanife; muhitinde karşılaşılan meseleler ve bizzat kendisine yöneltilen sorularla ilgili olarak hayatı boyunca birçok içtihatla bulunmakla birlikte bunları yazmadığı gibi içtihat metodunu açıkladığı her hangi bir kitap da kaleme almamıştır. Ona nispet edilen eserler genellikle akaitle ilgili olup doğrudan fıkhi konulara hasredilmemiştir. Ebu Hanife, fıkhi meseleleri içtihat ehli talebelerinden oluşan ders halkasında onlarla birlikte ele alıp tartıştıktan sonra ortaya çıkan çözümleri yazdırıyordu. Abu şekilde bir taraftan Hanefî Mezhebinin çeşitli konularla ilgili görüşleri toplanırken bir taraftan da ortaya çıkan içtihatların belli kitap ve bab başlıkları altında bir araya getirilerek tasnifi sağlanıyor, bu ise daha sonra kaleme alınacak olan sistematik fıkıh kitapları için bir temel oluşturuyordu. Ebu Hanife'den sonra bu ders halkalarını devam ettiren Ebu Yusuf, Muhammet b. Hasan eş-Şeybani ve Zülfer b. Hüzeyl gibi önde gelen talebelerin, hocalarının görüşleri ile birlikte kendi görüşlerini de imla ve telif yoluyla talebelerine aktardıkları bilinmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Diyanet İslam Ansiklopedisi, “Hanefî Mezhebi” maddesi, İstanbul, 1999, s.21.

İslam'ı Algı Sorunu ve Türkiye'deki İslam Algısı

Bu kuşatılmışlık içerisinde ise, makul, mantıklı, objektif bir bakış açısına sahip olan bütün dinlerin biricik muhatabı olan insan; içgüdüsel olarak neye niçin inandığını, neyi niçin yaptığını temellendirmek zorundadır.

Sonuç olarak İslam hiçbir kişinin, zümrenin, tarikatın, mezhebin vesayetini kabul etmez. İslam ötekileştirici değildir, İslam etiketleyici değildir, İslam intikam aracı değildir, İslam günü birlik çıkarların argümanı değildir, İslam siyasi çıkarların aracı değildir, İslam halk kitlelerini istediği yönde kullanan kabullerin referansı değildir. Gerçek İslam bu kabullerin üzerinde ve insani olan uygulamaların yanındadır.

DÜNYADA İSLAM ALGISI VE PROPAGANDA

Kitabi dinlere bakıldığında; İslam, taraftarları açısından, son din ve dolayısı ile Hz. Muhammed de son peygamber olarak kabul edilmektedir. Musevilik ve İsevilik açısından ise birçok farklı yaklaşım vardır (Bu başlı başına bir araştırma konusu olduğu için ayrıca bu yaklaşımların temellerine inilmeyerek Musevilik ve İsevilik açısından, 21. Yüzyıl İslam algısı üzerinden hareket edilecektir). Bu farklı yaklaşımların yanı sıra Musevilik (Yahudi) ve İsevilik (Hristiyan) “İslam karşıtlığı” üzerinde hemfikir bir duruma gelmiştir. Zaten temel mantıktan hareket edilirse bu karşıtlık gayet doğaldır. Zira” İslam karşıtlığı” olmaz ise İslam yandaşlığı olacak bu da kendi mensup olduğu dinlerin varoluş nedenini ortadan kaldıracaktır. Dolayısı ile “İslam karşıtlığı” terimi burada mantıklı bir düzlemde olup şiddet anlamında kullanılmamıştır. Bu karşıtlık çerçevesinde, Musevi ve Hristiyan algı İslam'ı tam anlamı ile anlamaktan ziyade genelde mesafeli ve önyargılı olmuştur denilebilir. 20. Yüzyılda ise bu mesafe ve önyargılı yaklaşımın ana arterini “Propaganda” faaliyetleri oluşturmaktadır.

Propaganda, bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmaya, benimsetmeye veya yayma amacıyla söz, yazı gibi yollarla gerçekleştirilen çalışmadır. Bu çalışmayı üstlenen kişiye, propagandacı denilir (TDK Sözlük,1198, s.1827). Bu propagandist yaklaşımlar özellikle; dini, siyasi, ekonomik alanlarda öne çıkmaktadırlar. Propagandist cereyanların; 20. ve 21.yüzyılın güç odaklarını belirleyen, gizli ve çok önemli silahlardan biri olması bu alana devlet desteğinin yatırım yapmasına zemin hazırlamıştır. Bu hassas alanın çalışanları da, devlet destekli memuriyet sınırları olan bir yapılanma olabildiği gibi⁸ çok gizli bir yapılanma şeklinde de muhafaza edilebilmiştir (Şakir, 1944, s.47-49). Tarihi süreç içerisinde 19. yüzyıldan itibaren İngilizlerin ön plana çıktığı emperyalizme hizmet eden propagandist çalışmalar meyvelerini aynı yüzyılda vermeye başlamıştır. Sömürü, ticari imtiyaz ve dini yayılmacılık olarak ele alınan bu ilk propagandist yaklaşımların ardından sistemleşme hızlanarak gerçekleştirilmiştir. Propagandist çalışmalarda bulunan kişilerin özel olarak yetiştirilmeleri, propaganda alanlarına uygun olarak; din, coğrafya, sosyal, dil bilimlerine vakıf olmaları önemsenmiştir (Alşan, 2015, s.78).

Yenidünya düzeninin ateşsiz silahı propaganda özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın ardından çok verimli bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. İşlevselliği, yararlılığı, maliyetleri ve hedefe ulaşılmasındaki başarısı ele alındığında propaganda yenedünya

⁸ Bu alanlar resmi kurumsal yapılar olabildiği gibi özel kurumlar adı altında bilinçli toplum mühendisliği ve propaganda faaliyetleri yapan merkezler de olabilir. Bu merkezlerin çalışma alanlarına; finansal kuruluşlar, enstitüler, reklamcılık, gazeteler, dergiler, eğlence mekânları, ticari kuruluşlar, televizyon kanalları, ünlü simalar, sporcu, doğacı, dağcı adı altınca sosyal ve çevreci sportif dernekler de olabilir. Her alana yayılan sektörlerin kusursuz işbirliği ile bu renkli ve kapsamlı dağılımda; toplumların her alandaki nabzını tutmak ve toplumları yönlendirmek amaçlanır.

düzeninin göz ardı edilemeyecek bir argümanı haline gelmiştir. Düşünmeyen, yönlendirilen, kalıplı, öngörülebilir ve ürkek kitlelerin yaratılması ve yönlendirilmesi esasına dayanan bu faaliyet alanı özellikle etkin devletlerin toplum ve fikir dizayn etme aracı olmuştur. Uzman kişilerce(ajan-yerel gönüllü) tanımlanan toplumlar öncelikle analiz edilerek; duygusal ve bilişsel haritaları çıkartılmaktadır. Bu veriler ışığında kurgulanan senaryoda en önemli adım olarak “**aslında kurgulanan ve kurgucu devletlerin işine yarayacak olan eylem**” sanki o toplumun ihtiyacı-gereksinimi-kurtarıcısı gibi lanse edilerek toplumun kendi arzusuymuş gibi bir algı yaratmak aşaması başlatılır. Bu aşama gerçekleştirildikten sonra toplum mühendisliği ile diğer argümanlar ile(Gazete, dergi, tv, sosyal medya hesapları, ünlü simalar) bu yapay istek desteklenir. Daha sonra bu sürece asil, duygusal, motive edici bir isim verilir(Aslanlar Direnişi-Arap Baharı-Gül Devrimi- Demokrasi Direnişi- Dinler Arası Diyalog v.s.). Yapay olarak hâkim devletlerin siyasal-ekonomik-sosyal hedeflerine hizmet edecek olan senaryo artık halk tarafından benimsenmeye ve sahip çıkılmaya hazırdır. Gerisi bu yapay senaryonun dizayn edilecek toplum üyelerinin vereceği bedellere gelir. Bu düzenlemelerin bedellerini daima edilgen toplum öder(Savaş-kaos-şiddet-ölüm-ekonomik buhran-hastalıklar-sakatlıklar-toplumsal ayrışma). Bütün bunlar gerçekleştikten sonra işlerin daha da karmaşık hale gelmesinin ardından dizayncı güç devreye girerek lütfedermişçesine hedef kitleyi kendi kuralları sahasına çeker ve kendi çıkarları doğrultusunda dizayn eder. Din alanı da dizayncı yapının baskısından kurtulamamıştır. Özellikle batı menşei taşıyan bu dizayncı yapı doğu toplumlarının dini ve ekonomik kaderini belirleyen ana aktör olmuştur.

“Özgürleştirilmiş Köleler” kavramı ile sistemleştirilen bu yapının artık aksiyon aşamaları Türkiye’de ve dünyada kabul edilen bir gerçektir. Bu aşamalar şu şekilde özetlenmektedir⁹:

- 1-Demokrasiyi azalt.
- 2-İdeolojiyi şekillendir.
- 3-Ekonomiyi yeniden tasarla.
- 4-Yükü başkasına taşıt.
- 5-Dayanışmayı engelle.
- 6-Yöneticileri yönet.
- 7-Toplum mühendisleri seçimlerini yap.
- 8-İnsan takımını hizada tut.
- 9-İnsanların razı olmalarını sağla.
- 10.Halkı marjinalleştir.

Eleştiriye tahammülü olmayan, zengin kesimlerin ideologları tarafından şekillendirilen, spekülasyon kozları ile yönetimleri arkasına alan bu yapılar güç ve zenginlik dengesini bütün dünyada değiştirebildikleri gibi toplumları kendi çıkarlarına göre yeniden şekillendirme konusunda da yetkin ve etkindirler. Bu alternatifsiz yapı ile hem Avrupa

⁹ Bu alıntılar Noam Chomsky’nin tespitlerinden derlenmiştir. Artık bütün dünyanın malumu olan bu tür bilgilere ayrıca dipnot verilmeyecektir.

İslam'ı Algı Sorunu ve Türkiye'deki İslam Algısı

hem Amerika'nın aydın tabakası çok cılız kalmaktadır. Bütün bu ekonomik ve siyasi hegemonya altında ve demokrasi ve insan hakları çıkmazında ise İslam'ın yeri oldukça hassastır.

Özellikle İslam ve yaratılan İslam algısı sabote edilerek literatüre “İslami terör ve terörizm” gibi kavramlar ortaya atılmıştır. Bu kavramlar birçok kaynaktan aynı kararlılıkla dillendirilmiştir. Bu algı operasyonları ile İslam ve İslam'a inananlar öteki toplumun üyesi olarak kabul edilmişlerdir. İslam, sakal, bomba, şiddet, çarşaf daima bir arada sunulmaktadır(Filmlerde, haberlerde, şarkılarda, tiyatrolarda, lider konuşmalarında, ünlü kişilerin röportaj veya şakalarında v.s.) İslam politize edilmiştir.

Batı toplumlarında işe yarayan bu politize edilmiş-deformik İslam her fırsatta gündeme getirilmiş ve öylece takdim edilmiştir. İslam şiddet düşüncesinin merkezi, Müslümanlar da her an birbirlerini öldüren, cahil, hırsız, kirli, eğitimsiz ve anlayışsız olarak takdim edilmiştir. Dahası bu algıda, her an ölüme alışkın olan Müslümanlar, yollarda, savaşlarda ölümler ölümler bu yaşananlar normal sayılmıştır.

Burada özellikle ele alınması gereken bir başka konu ise bu durumun İslam toplumları tarafından teşhis edilememesi ve üstüne üstlük bu kabulle, kaotik çarpışmalardan medet ummasıdır. Uyuřturulan, beyninde pranga taşıyan, akli tatil edip İslam'dan uzaklaşan bu Müslüman güruhu bir çıkmazdadır. Üretmekten aciz, edilgen, maddi manevi yönlendirmeye açık bu toplumlar her an müdahaleye razı durumdadır. Küçük ve çıkarıcı beklentilerin toplumsal kıyametlerini hazırladıklarından habersiz bu yapılar Ortadoğu'nun kaçınılmaz kaderi olarak 100 yıldır geriye ket vurmaktadır. Bu anlamda, yenilikçi ve gelişime açık Batı tarzı bu yaklaşımı temelsiz bir şekilde yermek doğru değildir. Burada Batı bakış açısındaki pragmatist anlayış devrededir, “kendini yönetemeyen, maddi-manevi dinamiklerine sahip çıkamayan kitleler” yönetilmeye muhtaçtır anlayışı vardır. Her toplumun kendini koruma ve yüceltme içgüdüğü ile hareket ettiği kabul edilirse bu yaklaşımdaki ülkelerin “Devlet çıkarlarını koruma” esasına dayandığını açıkça görebilir.

TÜRKİYE'DE İSLAM ALGISI VE GELENEKÇİLİK: OSMANLI DEVLETİ'NİN ARDINDAN TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN DİN ALGISI¹⁰

Etimolojik açıdan her kelimenin ne anlama geldiğini bilmek, daha sonradan ortaya çıkabilecek anlam kaymalarının önüne geçmek için çok önemlidir. Türkiye'de ve dünyada tarihi ve dini argümanlar değerlendirirken bu tespitin yapılması objektiflik açısından zaruridir. Zira aynı kelimelerden temelsiz olarak farklı anlamlar çıkarmak, aynı fikri paylaşıp aynı dili konuşamamayı doğurabilmektedir. Bu durum Türkiye'nin çok ciddi bir problemidir. Bu açıdan iki kelimenin tanımı yapılacaktır.

Din; Din âlimleri. Din kelimesinin Arapça “deyn” kökünden mastar veya isim olduğunu kabul ederler(DİA, 1994, c.9, s.312).”Deyn” ise; borç, bir müddet-i muayyene hitamında ödenmek üzere faizle veya faizsiz alınmış akçe olarak anlamlandırılmaktadır(Sami, 2012, s.505).

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. . Bernard Lewis, Modern Türkiye'nin Doğuşu, Ankara,2004., Niyazi Berkes, Türkiye'de Çağdaşlaşma, İstanbul,2002, Feroz Ahmad, Modern Türkiye'nin Oluşumu, Ankara,2002, Songül Alşan, “Atatürk'ün Tasavvuf Bilincini Oluşturan Balkan Tasavvuf Anlayışı Ve Melamiler” VII. Uluslar arası Atatürk Kongresi, Makedonya, 17-22 Ekim, 2011.

Allah'a inanma ve bağlanma; her güney ayınının 24. günü; kalemi muhafazaya memur edilen melek(Devellioğlu,2006, s.118); Tanrıya, doğa üstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum; bu nitelikteki inançları, kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen; inanılıp çok bağlanılan düşünce, inanç veya ülkü; Fransızcaya Yunan kültüründen aktarılan hali ile, Güneş sisteminde bir gramlık bir kütlemin hızını saniyede bir santimetre artıran güç birimi; bir şeyin en yüksek ve sivri noktası; ilmek(TDK Sözlük, 1998, s.592); Allah'a ibadet ve maneviyatta itikat hususunda her milletin tuttuğu yol(Sami, 2012, s.505).

Kuran-ı Kerimde ise İslam dışındaki inanç sistemlerinde ve müşriklerin inandıklarına da din adı verilmiştir¹¹.

Genellikle dinin ilahi kaynaklı olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında gerçek din, beşer kaynaklı olamaz düşüncesi hâkimdir. İslami literatürde yapılan tanımlarda da dinin akıl ve irade ile ilişkisi vurgulanmış, bu yönü ile dinin bir bilgi ve tercih konusu olduğu ortaya konulmuştur. Bu tanımlamalardan hareketle dinin, insanları özü itibarı ile hayır olana yönelten bir kanun şeklinde tanımlanması dinin aynı zamanda bir aksiyon alanı olduğunu göstermektedir(DİA, 1994,c.9, s.315).

Gelenek; Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısı ile saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, an'ane (TDK Sözlük, 1998, s.831). Örf ile eş anlamlı tutulan bu kelime, örf maddelerinde ise şöyle ifade edilmektedir; âdet, hüküm, gelenek; sarıklıların giydikleri bir çeşit kavuk; vergi; denizin dalgası (Devellioğlu,2006, s.850); Şer'en ve kanun ile mahdud ve muayyen olmayıp, adet-i belde veya icab-ı vakt ve hal iktizasından olan hüküm ve icraat; harp zamanında ve fevkalade ahvalde kavanin-i adiyeye tatil ve kuvveyi umumiyye muvakkaten idare-i askeriyeye tevdi olunarak icra edilen hüküm, irade-i örfiye (Sami, 2012, s.724).

Gelenek-din; Çalışmada eleştirilecek olan; din adı altında dini bir temele dayanmayan, toplumsal ihtiyaçların gelenekselleştirdiği, sorgulanmayan, tarihi seyir içerisinde çarpık bir şekilde nesilden nesile aktarılan din algısına verilen addır¹².

Milli Mücadele sırasında ve sonrasında Atatürk'ün dini-tasavvufi uygulamaları, eleştirilere muhatap olan temel konulardan biri olmuştur. Ancak gelenekler ile örülen bu yaklaşım içerisinde yeni Türkiye'nin temelleri atılamazdı. Bu amaçla ele alına uygulamalar dikkatlice ve tarafsız olarak incelendiğinde şu gerçekler inkâr edilemez; Atatürk, çoğulcu, demokratik, sömürden uzak yaklaşımlar benimseyerek, Osmanlı Devleti döneminde gittikçe taassubiyet, asabiyet ve isyan öğelerini barındıran dini kullanan çıkar odaklarına prim vermemiştir. Zamanın, mekânın, siyasi şartların, halk eğilimlerinin ve hassasiyetleri iyi tahlil edildiğinde bu cesur kararlar daha net anlaşılmaktadır.

¹¹ Kafirun Suresi, 6. Ayet." Sizin dininiz size, benim dinim de banadır".
<http://kuran.diyinet.gov.tr/Kuran.aspx#109:1>

¹² Bu tanımlamalar daha önce şu bilimsel faaliyette sözlü olarak sunulmuştur. Songül Alşan, "Tarihi ve Dini Algıda; Bir Kültür Değeri Olan Gelenek İle Bir Kültür Erozyonu Olan Gelenek", Uluslararası Felsefe Kongresi. Gelenek, Demokrasi, Felsefe, BURSA, TÜRKİYE, 23-25 Ekim 2014.

İslam'ı Algı Sorunu ve Türkiye'deki İslam Algısı

Atatürk Balkanlar'da harmanlanmış kapsayıcı-rasyonel dini kabulünü, Cumhuriyet Türkiye'sini inşa ederken de sergilemiştir. Şekilci-sömürü dini kişi-merkez anlayışı yerine, akılcı-eğitilmiş-samimi ve bilinçli Müslümanlık anlayışını benimsemiştir. Tutarlı, devletin ve milletin çıkarları gözetilerek alınan kararlarda, 1923 yılında, komşu devletler ve dini bağların bulunduğu devletler ile ilgili akılcı bir siyaset izlenerek propaganda ve çıkarıcıların önü kesilmeye çalışılmıştır. 1923 yılında barış yapıp normal siyasi-sosyal hayata dönülünceye kadar Atatürk, Müslüman olmayanların din değiştirme taleplerinin kabul edilmemesi ilkesini benimsemiştir¹³. Ülke içerisinde ise dini siyasete alet ettiği düşünülen Terakki Perver Cumhuriyet Fırkası kapatılmıştır¹⁴.

Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından kademe kademe İnkılâp hareketleri gerçekleştirilmiştir. Dini tasavvufi alanlarda da yapılan bu inkılâp hareketleri, düzeni sağlamaya ve istismarcıların engellenmesine yöneliktir. Atatürk döneminde; taassubu savunan kişiler hakkında takibat¹⁵, dini istismar edenler hakkında işlem yapılırken¹⁶, din işleri ile ilgili olarak, devlet eli ile bir merkezin açılması kararı alınmıştır. 7 Mart 1924'te Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kurulması¹⁷ ile dini istismar etmek ile dine saygı duymak arasındaki ince çizgide Atatürk bu ayrımın zaruretini savunmuştur. Bu ayrım, memleket dâhilindeki her türlü dine karşı saygıyı da içermektedir.

Bir dünya insanı olan Atatürk dini hoşgörü dairesinde(Cöhce, 2014, s.225-234), Türkiye Cumhuriyeti dâhilindeki Noel kutlamalarına da izin vererek¹⁸ bu konudaki samimiyetini tüm dünyaya göstermiştir. “Yurtta sulh cihanda sulh” tezi bir söylem olmaktan öteye geçerek Türkiye Cumhuriyeti'nde uygulanan bir kabul olmuştur. Dini sömürülerin-dini siyasete alet etmenin ne denli tehlikeli olduğunu bilen Atatürk evrensel barışa hizmet etmeye kendi devleti sınırlarından başlamıştır(Atatürk, 1999, s.947-951). Bütün bu kabuller objektif dini algı içerisinde, özgürlük ve saygı kabulünün yanı sıra, tacı-tahtı-hırkayı reddeden yanı ile birebir örtüşmektedir. İçsel bir yolculuğun adına zorbalığa ve taassuba- cahilliğe açılan kapıları bir tarikat-tasavvufi anlayışı, kabul etmeyen Atatürk'ün, dini konulardaki keskin uygulamaları da bu anlayış çerçevesinde değerlendirilmelidir(Alşan, 2011, s.9-10).

Türkiye'de din ve din algısı ortak algıdan biraz uzak bir konudur. Bu yapı Türkiye'nin “Gelenek-din”e dayanan etkilerinden kaynaklanabildiği gibi modernleşme ve demokratikleşme süreçlerindeki toyluğundan da kaynaklanmaktadır.

Bunun nedenleri ele alındığında şu özet yapılabilir; Modern Türkiye'nin kurulması, inşa edilmesi ve toplumun buna hazırlanması-toplumun bu aşamaları içselleştirme süreci gayet hızlı bir şekilde ve elitist bir yapının kurgusu ile toplum piramidinin tepesinden ele alınmıştır. Yeni kurulan devletlerde bu süreç gayet doğal ve öngörülebilir bir süreçtir. Halk –Devlet ilişkilerinde aydınlar toplumun taşıyıcı kolanları olarak halk için en iyisini tespitçi ve icracı olabilirler. Süregelen yıpratıcı savaş deneyimleri ve toprak kayıpları içerisinde bağımsız ve kendine güvenen bir toplum yaratılması için bu süreç hızlı bir şekilde işletilmiştir. Dolayısı ile “demokratikleşme” ve “özgürlük” kavramları

¹³ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Fon.30.18.1.1., Yer No. 7.25.17

¹⁴ B. C. A., Fon.30.18.1.1., Yer No. 2.6.10

¹⁵ B. C. A., Fon.30.10.0.0., Yer No. 33.192.9.

¹⁶ B. C. A., Fon.51.0.0.0., Yer No. 2.6.10., C.A., Fon.51.0.0.0., Yer No. 2.6.19.

¹⁷ B. C. A., Fon .51..0.0.0, Yer No: 2.1..34.

¹⁸ B. C. A., Fon.030.0.010, Yer No.219.480.29

devşirilirken içselleştirme süreci(ki bu dönem temel olduğu için en önemli aşamadır) Avrupa örneği tam bir filtreleme ve toplumsal altyapıya uygun hale getirme çalışmaları ideal seviyede olamamıştır. Bu motivasyonu yüksek ideal çalışmalarda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının tamamı muhatap kabul edilirken, toplumsal yapının bir çok versiyonunun olması, algıda farklılıkları doğurmuştur.

Din de bu farklı algılamalar döneminden geçen bir süreç yaşamıştır. Ortaçağ Avrupa örneği ile karşılaştırılma talihsizliği ise İslam algısındaki en büyük çatlak meydana getirmiştir. Ortaçağ Avrupa’ında taassubiyet ve baskının merkezi olan kilise baskısı Osmanlı son dönemi taassubiyet ve akla ket vurma sürecini anımsatsa da her iki örnek de İslam ile uzaktan yakından alakası olmayan süreçlerdir. Osmanlı son dönem İslam algısı ağırlıklı olarak “gelenek-din” olarak tanımlanabilir. Çıkarlara göre şekillendirilen bu “gelenek-din” kabulü, toplumun İslam toplumu olarak kabul edilmesinden dolayı İslam zannedilmiştir. Hâlbuki İslam’ın sadece adı var iken uygulamalarda çıkarıcı zihniyetler geleneksel-işlerine gelen uygulamaları icra etmişlerdir. Buradaki zıtlığı bizzat yaşayan-gören Mustafa Kemal Atatürk’ün uygulamaları ise bu bakış açısı ile çok daha net bir şekilde anlaşılacaktır. Zira adaletli olmayan İslami de olamazdı, insani olmayan İslami de olamazdı prensibi zaten otokontrol sağlamak için yeterli idi.

Bu yenileşme süreci her ne kadar iyi niyetli olarak ele alınsa da her yenilik uygulamasında olduğu gibi dirençli bir karşı taraf da doğurmuştur. Burada tarafların haklılığı ya da haksızlığı tartışma konusu değildir. Çünkü tarihi süreçte dönemin şartları belirleyici ve tetikleyicidir. Burada asıl önemli olan bu gün neler yapılması gerektiğidir.

SONUÇ

Bütün değerlendirmeler göz önüne alındığında ortaya üzerinde titizlikle çalışılması gereken bir alan çıkmaktadır. Bu alan, “İslam, tarih, gelenekler ve İslam ile ilgili kabuller-algılar” alanıdır. Bu hassas alanda hem objektif hem yapıcı olmak bir zorunluluktur. Ötekileştirmeler, yaftalar, gelenek tandası, sorgusuz-yönlendirilebilir, kolaycı yapıdan uzak bu yaklaşım örneğinin kabulü ve uygulanışı elbette bir zaman ve talep meselesidir.

Çalışma alanına, Türkiye Cumhuriyeti örneği alındığı için bu çerçevede değerlendirmeler yapılabilir. Bu değerlendirmeler; alanında uzman kişilerce ve multi-disipliner olarak mümkün olduğunca kapsayıcı versiyonları ile ele alınmalıdır. Zira bu mesele sadece bir Tarih ya da İlahiyat meselesi değildir. Buradaki toplum algısı, kabulü, alışkanlıkları, değerlendirme-öğrenme ölçütleri vardır. Her bir alanın gerçekleştireceği işbirliği ve açık görüşlülüğe dayalı akademik faaliyeti, birinci adım olacaktır. Akademik ve uzmanların bu konularda titiz ve üretken olması ise en ideal yaklaşım gibi gözükmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti tarihi süreci ele alındığında çok derin ve önemli adımlar atılmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti kültürel olarak çok zor bir dönemin eşiğindedir. Bu çalkantılı dönemde maalesef İslam dünyası da daha Ortaçağ Avrupa’sı Mezhep Savaşları dönemi özelliklerini göstermektedir. Bu süreç içerisinde itidalli ve adaletli olarak, okuyup- araştırıp özgürlükleri tanımak birinci kabul olmalıdır. Ancak bu tanımları tanımlayabilen ve bu tanımları hak edip sahip çıkarak geliştirebilecek bir toplum şarttır. Türkiye Cumhuriyeti ise günümüzde hafıza ile bu sorunların üstesinden gelemediği gibi

İslam'ı Algı Sorunu ve Türkiye'deki İslam Algısı

sahip olduğu insan havuzunu da gerekli bir şekilde kullanamamaktadır. Türkiye'nin en büyük sorunlarından biri de kültürel anlamda insan zayıftır.

Anlam kargaşası yaşayan, anlam üretemeyen, insan yükseltmeyen toplumların, taklit seviyesinde kalarak edilgenlikle güdülenmesi ise kaçınılmaz bir 21. Yüzyıl gerçeğidir. Bu zafiyetin ortadan kaldırılabilmesi için yapılması gereken asgari faaliyetler ise şunlardır;

ÖNERİLER

Türkiye Cumhuriyeti'nde, tarih ve eğitim alanında da bu titizlik çerçevesinde;

-Tarih şeridi iyi okunmalı ve okutulmalıdır. Bu okumalar doğruya vakıf olmanın önünü açtığı gibi, hataların tekrarını da önleyecektir.

-Aydın insan yetiştirme çalışmaları, kişisel ilişkilerden uzak, liyakate dayalı ve vizyoner olmalıdır.

-Düşünen-araştıran, tarih şeridini iyi okuyan bireyler ve bu bireylerin oluşturduğu toplumda; "yaratıcı toplum" desteği ile "hukuk devleti"ne olan inancın pekiştirilmesi; devlete olan güveni, aidiyeti ve motivasyonu artıracaktır. Bu da birey-toplum-devlet senkrazasyonunu pekiştireceği için güçlü bir yapının oluşmasına zemin hazırlayabilecektir.

-Konu ile ilgili etimolojik bir temel ile kavramsal çatı oluşturulmalıdır. Zira aynı kelimelerin farklı anlayışlar ile değerlendirilmesi iletişim problemini doğurabilmektedir. Bu karmaşanın önlenmesi için, uzlaşma ve anlaşma zeminlerinin oluşturulmasında kavram atlası ve bu kavramların anlaşılır anlam birliği çok önemlidir.

-İlgili kurum ve kuruluşların eğitim-destek-bilgilendirme personeli donanımlı ve iletişimi güçlü insanlar olmalıdır.(Örneğin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın aktif personel sayısı 117.378'dir¹⁹.Lisans mezunu(Dini Öğrenim):19.064, Lisans: 9.191, Ön Lisans (Dini Öğrenim): 54.229, Ön Lisans:8.769, İmam-Hatip Lisesi:23.410, Lise ve Dengi Okul:1.222, Ortaokul ve Dengi Okul: 1.040, İlkokul: 453'tür²⁰. Bu kişi ve mali imkânlar ile Türkiye Cumhuriyeti'nin en ücra köşelerine bile ulaşılabilir. Ancak bu ulaşım etkin bir şekilde değerlendiriliyor mu? Sorusu vardır.

İlgili kurumlardan Milli Eğitim Bakanlığı faaliyetleri de çok önemli bir konumdur. Yukarıda zikredilen önermeler yaş ve eğitim aralığına göre düzenlenerek sunulabilmelidir. Değer ve toplumun temeli olan çocuklar-gençler bir ülkenin kültür kodu taşıyıcıları ve koruyucuları olduğu için bu adım üzerinde titizlikle durulması gereken bir alandır.

-Akademik camianın da üzerine düşen yapıları harekete geçirip asli vazifesi olan, aydınlanma ve aydınlatma çalışmalarına katılması önemlidir. Ele alınacak bu faaliyetlerin; uzman kişilerce; kongre, sempozyum, çalıştay, konferans, makale, kitap çalışmaları ile özgürce hem araştırılmalı hem de bu veriler toplumun her kesimi ile önyargısız bir yaklaşımla paylaşılmalıdır.

¹⁹ <http://www.diyamet.gov.tr/tr/kategori/istatistikler/136>

²⁰ <http://www.diyamet.gov.tr/tr/kategori/istatistikler/136>

SUMMARY

The 20th century has been a century in which different perceptions have occurred in many areas. Ideas and ideologies can also be transformed at the same rate in this exchange-transformation process. Especially religion, history and tradition are the carriers of this change. These three perception windows which are important in people perceiving the society and world are now the focus points of the states. Societies are defined by historical data and are guided by the phenomenon of religion, and also new societies and social perceptions are created by traditions that are changed or rebuilt.

While active states can use these three arguments for more prosperous purposes and systems in their border areas in these construction processes, these three basic elements may become the most important instruments of interest-oriented referrals in the process of designing underdeveloped societies by active states.

When considered propaganda, espionage, community designs especially in prominent state and security areas of the 20th century, the trio of history, religion and tradition constitute the most vigorous arena.

In the light of these perceptions, Islam and the perception of Islam have come to be in a situation that presents differences with many aspects. Basic meanings were shifted from the ground by misinformation and social engineering studies in addition to information pollution and lack of information, and also directed stereotypical concepts can give very different answers to questions about what Islam is or not.

Societies that are guided by meaning shifts and unconditional acceptance can fall into a situation where they cannot know even that they are being directed. The artificial concepts and gaps created in these processes are filled by the designing communities. These approaches which are contrary to the conscious individual and clear-bright society are one of the most influential weapons of the 21st century.

In the light of these rapid changes and meaning shifts; Islam and the perception of Islam, Islam and Turkey, Islam and the perception of Islam in the world should be reconsidered and conceptual atlas should be restructured appropriately according to its original. Otherwise, the number of people who speak the same language but do not understand each other, who believe the same thing but adore different things and who grow up in the same culture but look at each other with the other eye would increase. Those people who are stiff and insincere would be a problem area with the support of the chaotic structure in the world.

In the study, a framework of meaning was created based on the basic concepts. It has been evaluated what this framework of meaning refers. Perceptions and the areas related to perception operations have been exemplified. The effects of the current situation have been evaluated through Islam, Turkey and the world by these samples.

Finally, a propositional section on how to remove basic problems through Turkey and the Islamic has been addressed.

The recommendations have been expressed in the following summary;

When all the evaluations are considered, a field that must be meticulously studied emerges. This field is the field of "Islam, history, traditions, and assumptions and

İslam'ı Algı Sorunu ve Türkiye'deki İslam Algısı

perceptions about Islam". It is a necessity to be both objective and constructive in this sensitive area. The acceptance and application of this alternative approach which is separated from otherizations, scrolls and a tradition-tangled, questionless-directable, easy structure is of course a matter of time and demand.

Because the Republic of Turkey has been taken into the study field, evaluations can be made in this framework. These evaluations should be addressed as multidisciplinary by experts with comprehensive versions as much as possible. This is not just a matter of history or theology. There are the perceptions of society, acceptance, habits, and evaluation-learning criteria. Cooperation and open-minded academic activity in each field would be the first step. The fact that the academy and its experts are meticulous and productive on these issues seems to be the ideal approach.

When the historical process of the Republic of Turkey is considered, very deep and important steps must be taken. The Republic of Turkey is on the verge of a culturally difficult period. Unfortunately, in this turbulent period, the Islamic world also exhibits the characteristics of the Sectarian Wars period of the Middle Ages. In this process, it should be the first acceptance to read and investigate cautiously and justly and to recognize the freedoms. However, a society that can define and evolve these definitions by claiming them is mandatory. The Republic of Turkey cannot overcome these problems with daily memory, and also a very valuable human pool is unfortunately wasted. One of the biggest problems of Turkey is human casualties in the cultural sense.

It is an inevitable fact of 21st century that societies which live in confusion of meaning and cannot produce meaning and raise human beings remain at imitation level and are motivated passively. The minimum activities to be done in Turkey to eliminate this weakness are summarized in the following way:

- The history strip should be well read and should be well taught. These readings would open the way of knowing the truth and also would prevent the repetition of mistakes.

- Studies on the development of intelligent people should be away from personal relationships and loyal and visionary.

- In the society formed by people who think and investigate and also read the history strip well, reinforcing the belief about the "legal state" with the support of "creative society" increase confidence, sense of belonging and motivation against the state. This will be able to lay the foundation for the formation of a stronger structure because it will strengthen the individual-society-state synchronicity.

-The conceptual framework should be established with an etymological foundation on the subject. Thus, the evaluation of the same words with different understandings can lead to the problem of communication. In order to prevent this complexity, conceptual atlas and understanding of these concepts are crucial in establishing the grounds for reconciliation and agreement.

- The education-support-information staff of the relevant institutions and organizations should be equipped and have strong communication.

- The activities of the Ministry of National Education among the relevant institutions are also very important. The above-mentioned proposals should be presented

Songül ALŞAN

according to age and education range. This is a field that needs to be meticulously focused on because children and teenagers who are the basis of value and society are the carriers and protectors of culture code of a country.

-It is important that the academic community mobilizes its own structures and then participates in the studies of enlightenment and illumination, which is the main duty of it. These activities, which will be taken into consideration, should be freely investigated with congress, symposium, workshop, conference, article, book studies, and also these data should be shared with all sections of society with a non-prejudiced approach.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (B.C.A.) Fon.30.18.1.1, Yer No. 7.25.17

B.C.A.Fon.30.18.1.1., Yer No. 2.6.10

B.C.A.Fon.30.10.0.0., Yer No. 33.192.9.

B.C.A. Fon.51.0.0.0., Yer No. 2.6.10., C.A., Fon.51.0.0.0., Yer No. 2.6.19.

B.C A, Fon .51..0.0.0, Yer No: 2.1..34

B.C.A.Fon.030.0.010, Yer No.219.480.29

Diğer Eserler

Ahmad, Feroz (2002), Modern Türkiye'nin Oluşumu, Ankara.

Alşan, S., (2014), "*Tarihi ve Dini Algıda; Bir Kültür Değeri Olan Gelenek İle Bir Kültür Erozyonu Olan Gelenek*", Uluslararası Felsefe Kongresi. Gelenek, Demokrasi, Felsefe, Bursa, Türkiye, 23-25 Ekim.

Alşan, S.,(2011), "*Atatürk'ün Tasavvuf Bilincini Oluşturan Balkan Tasavvuf Anlayışı Ve Melamiler*" VII. Uluslar arası Atatürk Kongresi, Makedonya, 17-22 Ekim.

Alşan, S.,(2015), "*Mehmet Akif Ersoy'un; Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı Dönemini Değerlendirmesi, Çözüm Önerileri Ve Osmanlı Devleti Adına Ortadoğu Propaganda Faaliyetlerinde Yer Alması*", Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Nisan, S.17, Kastamonu.

Atatürk, M. K , (1999), Nutuk II, Ankara.

Berkes, Niyazi (2002), Türkiye'de Çağdaşlaşma, İstanbul.

Cöhce, S., (2014), "*İnsan Atatürk*", Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 9/4, Spring, Ankara-Turkey, 225-234.

Çağatay, N.-Çubukçu, İ. A. (1985), İslam Mezhepleri Tarihi, Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara.

Devellioğlu, F. (2006) Lugat, Ankara.

Diyanet İslam Ansiklopedisi,(1999), İstanbul.

Kur'an-ı Kerim

Lewis, Bernard (2004), Modern Türkiye'nin Doğuşu, Ankara.

Öztürk, Y. N. (1997), Kur'an'ın Temek Kavramları, İstanbul.

Sami, Ş.(2012), Kamus-i Türki, İstanbul.

Şakir, Z. (1944), Cihan Harbi'ni Nasıl İdare Ettik, İstanbul.

Türk Dil Kurumu Sözlük,(1998), Ankara.

Songül ALŞAN

Kurumsal (Resmi) İnternet Kaynakları

https://kurul.diyamet.gov.tr/SoruSor/DiniKavramlarSozlugu.aspx#.U7FRpJR_sYI

<http://www.diyamet.gov.tr/tr/kategori/istatistikler/136>